

Heirmologions.

In Mukachevo monastery the Heirmologions printed in Lviv and Pochaiv have been used. Handwritten and Pochaiv printed Heirmologions of 1766 and 1794 years have been used in Basilian Fathers Máriapócs monastery.

The preserved marginal records of handwritten Heirmologions include information about the place and time of their creation, as well as the surnames of the owners. The Heirmologions have been rewritten by the students that were the studying musical literacy under the supervision of priests and cantors. Well-known Transcarpathian poet-philosopher, priest Basil Dovhovich (1783-1849) in his autobiography says that he studied the Hermologion and canon singing under church clerks of villages Zolotarevo and Drahovo.

In teaching the Lviv printed editions (of 1700, 1709, 1757), Pochaiv editions (of 1766, 1775, 1794) as well as printed collections of mid XIX - beginning of XX century Heirmologions have been used alongside with handwritten ones.

For example, the Lviv Heirmologion of 1709 and Pochaiv Heirmologion of 1794 have been used in Uzhhorod Theological Seminary.

Convincing evidence of the strength of religious culture traditions, respect for spiritual heritage of church communities nowadays are the preservice of old printed Heirmologions of XVIII century in some Transcarpathian churches.

Marginal records of the Heirmologions in churches of Imstychivo, Zaluzh, Turi-Remety confirm their use in liturgical practice from the middle of the XVIII – the beginning of the XX century.

In the library of Uzhhorod National University the Lviv printed Heirmologion of the 1700 edition with unique remarks, exists, due to the Meshko family efforts during two centuries. Peripheral recordings in the Heirmologion, is a kind of a Chronicle of the book preservation in the families of many generations, where the traditional profession was of a priest and a teacher. The events observed, cover the period from 1738 till 1933, made it possible to trace its usage in parochial congregations in Ardanovo, Deshkovytsia, Svaliava, Vishkovo, Bogdan, Syhot and Uzhhorod.

Handwritten and printed Heirmologions were important aids in the acquisition of musical literacy, the learning of liturgy singing during the study process in Uzhhorod teachers' Seminary (1794-1944), which played an important role in the development of regional musical education.

The carried out review expands our understanding of the creative processes of spread and usage of handwritten and printed Heirmologions in liturgical practice of monasteries, ancient forms functioning of sacred monody in parochial centers, in educational establishments during the XVIII - and the beginning of the XX century, indicating the necessity of further studies of Transcarpathian ecclesiastic singing traditions.

Key words: *heirmologions, ecclesiastic singing, monasteries, sacral monody, marginal records.*

УДК 378.035.4

*Ільтьо Галина Федорівна,
кандидат політичних наук, доцент,
Мукачівський державний університет*

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ І КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

В статті досліджено роль політичної освіти у формуванні національно-патріотичної та моральної свідомості молоді, наголошено на вихованні духовних цінностей як специфічного засобу формування політичної самосвідомості й цілісності особи.

Ключові слова: *політична освіта, мораль, моральна політика, політична культура, національно-патріотична свідомість, політична соціалізація.*

Постановка проблеми. Стрімкі зміни в суспільно-політичній, соціально-культурній, економічній сферах сучасної України вимагають якісних змін у різних галузях, особливо в освіті, яка покликана забезпечити якість позитивних трансформацій. Активні учасники політичної, культурної, соціальної сфер життя країни мають виступати провідниками нових суспільних відносин на засадах демократії, гуманізму, орієнтованих на гуманізацію інтересів молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значне зацікавлення у педагогів викликає виховання національної самосвідомості, громадянської активної позиції. Саме освіта передбачає виховання високодуховної особистості, а також формує національно-патріотичну та моральну свідомість молоді. Це допомагає входженню в культурний соціум, спрямований на розвиток ціннісних орієнтацій,

основаних на вивченні історичного розвитку соціуму, наповнюючись новим змістом, виконуючи як суспільну, так і гуманістичну функцію.

Стаття ґрунтується на дослідженнях О.Алексєєва, В.Андрущенко, Є. Головахи, В. Кременя, В. Пухляка, А. П'ятигорського, Л. Удод та ін.

Мега статті (постановка завдання). Визначення ролі політичної освіти у формуванні національно-патріотичної, моральної свідомості підростаючого покоління. Наголошено на вихованні духовних цінностей, як специфічного засобу формування самосвідомості і духовної цілісності особи.

Результати дослідження. В сучасному світі відбувається переоцінка й переосмислення ідеалів, шляхів участі в громадсько-політичному житті. Стрімкі зміни в суспільно-політичному житті потребують формування нового мислення, політичних поглядів, основаних на

взаємодії політики і моралі. Молодь постійно перебуває між тим, що диктує суспільство, політикою і моральністю та свободою. Це спричиняє утвердженню мережі соціальних зв'язків людей з державною, а мораль забезпечує духове єднання суспільства.

Освіта, мораль, політична свідомість і культура – незмінні цінності, джерело творення культури і духовної складової нації. Політика заглиблена у практичні проблеми, здійснюється за допомогою спеціальних інститутів і організацій, а мораль перебуває у сфері духовних цінностей, орієнтує особистість на краще [6].

Мораль – це форма суспільної свідомості і сфера індивідуальної свідомості особи, що становить сукупність висловлених в нормах, принципах, категоріях і ідеалах моральних вимог, на основі яких суспільство і особистість виробляють оцінку людської поведінки, явищ соціального і духовного життя. Будучи формою суспільної й індивідуальної свідомості, видом суспільних відносин, мораль своїми принципами і нормами, ідеалами регулює поведінку людини в сімейно-побутовій, трудовій, громадянській, політичній життєдіяльності. Мораль виникає і розвивається на основі потреби суспільства врегульовувати поведінку людей у різних сферах їхнього життя, орієнтована на гармонізацію суспільних відносин, а політика спрямована на підпорядкування одній волі іншій. Узгодженість інтересів сприяє гуманізації політики і підвищенню моральної культури народу. В демократичному суспільстві ідеологічний і психологічний настрій людей зорієнтований на творчі ідеали, реалізацію принципів гуманізму, патріотизму, соціальної справедливості. У сучасному суспільстві відношення політики і моралі, політичної та моральної свідомості складається таким чином, що значення етичного принципу в політиці зростає, політичні явища піддаються моральному виміру.

Такі етичні поняття, як добро, справедливість, обов'язок, честь, совість, шляхетність не тільки висловлюють оцінку політичної діяльності держави, влади, тієї або іншої політичної партії, політичного руху, але й виступають «стимулятором» або ж «регулятором» політики і політиків. Моральна свідомість суспільства тісно взаємодіє і переплітається з політичною свідомістю, санкціонує або ж засуджує мотиви, практичну діяльність і результати політичного курсу, що реалізується, здійснює етичну експертизу політичних програм, висвітлює особисті якості політичних діячів, визначає міру їх моральної і соціальної надійності.

Побудувати демократичну правову державу неможливо без відповідної політичної культури й освіти громадян. Формування національно-патріотичної свідомості молодого покоління має забезпечуватися навчально-виховним процесом, в основу якого покладені власне національні моральні настанови, високодуховні людські якості, що вчать: розмірковувати, мислити альтернативно, здійснювати пошук причин тих чи інших явищ, аналізувати політичні процеси, володіти розвинутим прагненням до саморозвитку, орієнтуватися в світі духовних цінностей. Політична свідомість є своєрідним, динамічним поєднанням почуттів і уявлень, в якому виражається коло інтересів, пов'язаних з діяльністю держави, політичних інститутів, яка виражає

інтереси як окремих соціальних груп, так і суспільства в цілому.

Особлива увага в системі освіти приділяється питанням моралі, політики, вихованню патріотичних почуттів і поглядів, політичної культури, що формують системне бачення реалій політичного життя. Недостатньо обізнаним молодим людям складно розібратися в потоці різноманітної інформації. І для того, щоб окреслити тенденції становлення політичної культури, дослідження реального стану речей потрібно вивчати й історичний досвід у сфері політики.

Значна роль у формуванні політичної культури особистості належить політичній освіті, яка спрямована на підвищення громадянської відповідальності, надбання позитивного досвіду участі молодого покоління у громадському житті, процесу соціалізації. Політично соціалізувати означає дати можливість творчо розвиватись, самозмінюватись. Політична соціалізація в педагогічній сфері не передбачає створення готового типу людини, з визначеним набором якостей політичної культури. Вона передбачає створення усіх необхідних умов для включення механізмів активної політичної соціалізації, політичної освіти, самоосвіти, самовиховання, коли особа сама творить себе у світі політичного.

Політична освіта – систематичне поширення і засвоєння громадянами знань про їх права, свободи та механізм їх здійснення, шляхи розв'язання проблем політичного життя, політичну систему, інститути публічного урядування, способи впливу на них, наслідком якого є компетентна участь громадян у суспільному житті. Політична освіта є одним із провідних засобів соціалізації, головна риса якого – цілеспрямованість. Модернізація освіти, політичної освіти без урахування культурного, духовного, морального контексту може призвести до дестабілізації суспільства. Політично соціалізувати означає створювати новий тип людини, здатної творчо розвиватись, самозмінюватись. Політична освіта як єдність процесів політичного навчання і виховання є не чим іншим, як цілеспрямованим компонентом політичної соціалізації [2].

Слід зауважити, що в ході початкової і середньої освіти потрібно звертати увагу на вікові особливості дітей. Педагоги можуть закласти лише певні основи ідеологічного та емоційно-психологічного компонентів політичної свідомості, використовувати непрямі методи політичної соціалізації, виховувати моделі політичної культури для громадянина України.

Освітянам слід зосередити свої зусилля на прищепленні об'єднуючих громадян символів і системного відчуття, відчуття спільної відповідальності і спільної історичної долі. У молодшій школі цього доволі легко можна досягти шляхом свідомого національного виховання, виховання і навчання на базі української національної культури, традицій, символів, героїчного минулого українського народу, спільних надбань у творчому розвитку нації. Старшокласникам потрібно наголошувати, що носій громадянської політичної культури залучається до активного політичного життя лише тоді, коли він відчуває, що його права і свободи порушуються, або коли відчуває гостру потребу відстоювати свої інтереси на політичному рівні. Така

особа завжди бере свідому участь у виборах, бо розуміє, що він обирає тих, хто ним керуватиме на державно-політичному рівні і неухильно дотримується законів, бо вони прийняті обраною владою і існують для кращого забезпечення його прав і свобод [5]. Проблема патріотичного виховання, формування політичної культури стосується навчальних закладів всіх типів. Важливо, щоб морально-етична основа набула провідного значення і допомогла визначитись щодо ціннісних орієнтирів у власному житті, життєдіяльності, спілкуванні з іншими, відповідальності за збереження моральних основ як суспільства в цілому, так і власних. Функціонування і розвиток освітньої сфери не можна проаналізувати без урахування історичних, соціокультурних, політичних умов, які визначають особливості її розвитку. Обдарованість, духовність, освіченість, моральність, цілеспрямованість – фрагменти, які розкривають різні аспекти змінюваної картини буття людини [4].

В системі вищої освіти важливим є опанування не тільки питань теорії політичної науки, а й політичного словника, який слід розглядати як когнітивний компонент політичної культури та засвоєння настанов і цінностей, які ведуть до усвідомлення абсолютної цінності прав людини. Особлива увага приділяється вихованню свободи особистості, формуванню почуттів власної гідності, толерантності, здатності до компромісу, критичного сприйняття політичної інформації, усвідомлення можливості і цінності самостійного політичного вибору. Вивчення політичної науки допомагає розібратися в законах культури й правилах суспільного життя, здійснюватися в обсязі політичних знань рівня масової свідомості і набутті знань, які можуть використовуватися в повсякденному бутті. Через освіту можуть бути виявлені соціальні і політико-культурні зміни, що ведуть до особистого розвитку, особистого авторитету (індивідуального ставлення до державницьких і гуманістичних просвітницьких проблем), до формування громадської думки, культурної політики, що відкриває можливості для виявлення інтересів і потреб людини. Одним з проявів гуманізації є духовність, як абсолютна

цінність людського життя, основа цілісності людини, «перспектива людства – в його високій духовності» [1].

Особлива увага в системі сучасної вищої освіти приділяється міждисциплінарному й трансдисциплінарному підходам. Клаус Майнцер, відомий німецький вчений, професор філософії, звернув увагу на необхідність трансдисциплінарного підходу в системі університетської освіти, які присвячені питанням методів і підходів теорії пізнання, що виходять за межі їхнього особистого фаху. На заняттях студентам пропонують методологічні основи інших дисциплін і спонукають співвідносити їх із своїм фахом [3]. Це ставить питання програм нового покоління, де будуть “поєднані” знання декількох дисциплін). Трансдисциплінарність розуміється як поєднання різних дисциплін, які іноді не мають зв’язків між собою за змістом (музика, математика, історія, філософія, соціологія, політологія, правознавство). Гуманітарні дисципліни припускають орієнтованість педагогіки на цілісне осмислення теоретичного і практичного матеріалу, на концептуальні положення філософії освіти, на концептуальну модель трансформації раціональності в освіті. В сучасній філософії, соціології, політології, психології міждисциплінарність розуміють як систему двох або більше дисциплін, що мають різні рівні взаємодії: обмін ідеями; взаємна інтеграція концепцій; практика створення спеціальних колективів дослідників; співпраця предметних галузей, фахів, тощо. Весь навчальний комплекс дисциплін розглядається як гіпертекст. Характеристиками якого є відвертість, можливість виділення інваріантів, в основі яких лежать закони різних наук. Саме наука і освіта є потужними двигунами суспільного розвитку, що транслюють знання й уміння, надбані попереднім поколінням, набуваючи нових знань та передаючи їх сучасному поколінню.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Такі підходи в системі освіти можуть допомогти становленню фахівця «нового типу», з новою структурою мислення, професійно, соціально і політично мобільного, здатного до самовдосконалення, професійної і соціальної творчості, готового до гострої конкуренції.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Освіта має плекати духовність, В. Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць. – Сер.7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – Вип.11(12). – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С.7.
2. Головаха Є., Пухляк В. Політична соціалізація в посткомуністичній Україні // Політична думка. – 1994. – № 2. – С.25.
3. Дольська О. О. Моделі раціональності в освіті (до питання про трансформаційні процеси в освіті) // Практична філософія. – 2011 (№40). – № 2. – С. 106–114.
4. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень.-К.: Грамота, 2007. –575с.
5. Скиба В. Суспільствознавчі дисципліни: концепція викладання // Рідна школа. – 1997. – № 9.
6. Удод Л. Моральна політика як нова цінність української демократії //Л.Удод/// Вища освіта України. – 2013. – №6. – С.69–81.

В статті досліджена роль політичного образования в формировании национально-патриотического и нравственного сознания молодежи, отмечено воспитание духовных ценностей, как специфического средства формирования политического самосознания и целостности личности.

Ключевые слова: политическое образование, мораль, нравственная политика, политическая культура, национально-патриотическое сознание, политическая социализация.

The role of political education in the formation of national, patriotic and moral consciousness of youth has been studied in the article, education of spiritual values, as a specific method of forming a political identity and integrity of the individual has been emphasized.

Attention is paid to education of national consciousness, civic active position. Higher education provides training of highly-spiritual individual, forms national, patriotic and moral consciousness of young people, helping to join cultural society, aimed at developing values, based on the study of the historical development of society, filled with new content, performing both social and humanistic function.

Key words: *political education, morality, moral politics, political culture, national and patriotic consciousness, political socialization.*

УДК 781.03.071.2:37(477.83)

Попович Наталія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
Сухацька Леся Михайлівна,
старший викладач,
Мукачівський державний університет
Буркало Степан Михайлович,
старший викладач,
Мукачівський державний університет

ЗНАЧЕННЯ ПОСТАТІ МИКОЛИ КОЛЕССИ У СТАНОВЛЕННІ ЛЬВІВСЬКОЇ ДИРИГЕНТСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано історичне значення постаті Миколи Філаретовича Колеси у становленні Львівської диригентської школи. Розкрито сутність її функціональні особливості диригентських шкіл. Обґрунтовано основні педагогічні принципи її специфіку процесу професійної підготовки диригентів.

Ключові слова: *Микола Колесса, диригентська школа, диригентське мистецтво, Львівська диригентська школа.*

Постановка проблеми. Зростання інтересу до культурної спадщини українського народу – домінуюча тенденція у наукових дослідженнях останньої третини ХХ століття. Особливу увагу мистецтвознавців привертають процеси формування та розвитку диригентського мистецтва, що сформувалась у другій половині ХХ століття на кафедрах хорового диригування вищих навчальних закладів Києва, Одеси, Львова, Харкова. Важливим є усвідомлення даного явища музичної культури в контексті діяльності мистецьких освітніх закладів, в структурі яких здійснювалась професійна підготовка оперно-симфонічних та хорових диригентів.

Яскравим прикладом є Львівська диригентська школа, яка сформувалась у процесі плідної і різносторонньої композиторсько-диригентської й педагогічної діяльності М.Колесси. Для осмислення системності досліджуваного явища музичної культури важливим джерельним матеріалом постають спогади його учнів, сьгодні відомих хорових та оперно-симфонічних диригентів, які перейняли професійні теоретико-практичні основи диригентської майстерності свого Вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Диригентське мистецтво є специфічним напрямком музично-виконавської діяльності. Поєднання індивідуальних і групових форм діяльності, інтеграція основних видів музичного виконавства, концертна діяльність з урахуванням специфіки слухацької аудиторії, пошук нестандартних способів репетиційної роботи роблять хоріві заняття одним із важливих компонентів у вихованні майбутніх фахівців.

Підвищенню ефективності диригентсько-хорової підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах присвячено багато досліджень (В. Живов, А.Козир, А. Кречковський, А. Лашенко, П. Ніколаєнко, В. Соколов, Б. Тевлін та ін.). Окремі проблеми взаємодії керівника хору з хоровим колективом і стилю педагогічного керівництва розглядаються у працях відомих керівників виконавських колективів А. Авдієвського, В. Мініна, К. Пігрова, К. Птиці, П.Чеснокова та ін. Проблема творчого розвитку особистості у процесі диригентсько-хорової підготовки розглядається у роботах С.Казачкова, М. Канерштейна, І.Мусіна та ін.

Концептуальні засади професійно-творчої діяльності Миколи Колесси висвітлено у працях науковців Й. Волинського, Л. Кияновської, Л. Мороз, С.Павлишин, О. Паламарчук, Я. Якубяка та ін.

Мета статті (постановка завдання) полягає у науковому обґрунтуванні значення постаті Миколи Філаретовича Колеси у становленні Львівської диригентської школи.

Результати дослідження. Наприкінці ХІХ – у першій третині ХХ століття диригентська професійна освіта виокремлюється у фаховий напрямок підготовки музикантів.

Необхідно зазначити, що саме на початку ХХ століття виникають перші професійні музичні організації – об'єднання діячів культури, композиторів, диригентів, співаків і музикантів інших професій: «Союз співацьких та музичних товариств», «Союз українських хорів», Музичне товариство імені М.Лисенка, основна мета діяльності яких була спрямована на створення української